

Hallituksen toimintakertomus 2019

Yhtiön toiminta ja toimintaympäristö

Omistajan linjattua yhtiön voimassaolevassa toimiohjeessa vuodelta 2016, että uuteen yritystoimintaan ryhtyminen sekä yhtiön tekemät osake- ja pääomasijoitukset käsitellään ja päätetään valtioneuvoston yleisistunnossa, vuoden 2019 poliittiset muutokset ohjasivat yhtiön toimintaa ja päätöksentekokykyä merkittäväällä tavalla.

Juha Sipilän hallitus erosi 8.3.2019 ja jatkoi toimitusministeristönä huhtikuun eduskuntavaalien yli, kunnes 6.6.2019 aloitti pääministeri Antti Rinteen hallitus. Rinteen hallitusohjelmassa kirjattiin omistajapolitiikasta Vakeen liittyen: “Valtion omistaminen on yhteiskunnan aktiivisen uudistamisen väline. Yhtiöomaisuudessa kiinni oleva pääoma on niin merkittävä, että sillä pitää saada nykyistä enemmän kasvua ja työllisyyttä aikaiseksi. Pääomien käyttämistä tehostetaan valtion omistajaohjauksen keinoin paitsi nykyisen omistuksen aktivoimiseksi, myös uuden taloudellisen aktiviteetin synnyttämiseksi Suomeen. Valtion Kehitysyhtiö Vake Oy:llä on tässä tärkeä tehtävä. Valtion Kehitysyhtiö Vake Oy:n tehtäviä ja tavoitteita tarkistetaan syksyn 2019 aikana tukemaan hallitusohjelman tavoitteita.”

Osana omistajapoliittisen periaatepäätöksen valmistelua, yhtiön hallitus sai 8.7.2019 omistajalta pyynnön toimittaa näkemyksensä yhtiön uudesta strategiasta tukien edellä mainittuja hallitusohjelman kirjauksia. Yhtiö käynnisti tästä koko syksyn jatkuneen strategiatyönsä, jonka ensimmäiset tulokset luovutettiin omistajan pyynnön mukaisesti 11.9.2019 omistajaohjausministeri Sirpa Paaterolle.

Yhtiön ehdotuksena on painottaa digi- ja ilmastoinvestointien vauhdittamista markkinapuutetta korjaavassa roolissa noin sadan miljoonan euron vuosittaisella investointivolyymilla. Osana strategiaprosessia yhtiön edustajat kävivät syksyn aikana yli 250 sidosryhmäkeskustelua, jotka vahvistivat yhtiön hallituksen ehdottamaa roolia täydentävänä osana valtion innovaatio- ja elinkeinopoliittisten toimijoiden kenttää.

Pääministeri Rinteen hallitus jätti eronpyyntönsä 3.12.2019 ja jatkoi toimitusministeristönä, kunnes Sanna Marinin I hallitus aloitti toimintansa 10.12.2019 jatkaen edellisen hallituksen hallitusohjelmalla. Valtion omistajapoliittinen periaatepäätös ei ehtinyt valmistua vuoden 2019 aikana.

Vuoden aikana käynnistyi kuitenkin yhtiön hanketoiminta suomenkielisen tekoälyn, omadatan sekä terveydenhuollon digitalisaation teemojen alla. Yhtiön hallitus teki päätökset uusista hankkeista yksittäin niissä tapauksissa, joissa käynnistyvä hanketoiminta suoraan tuki yhtiön ehdottaman strategian toimeenpanon valmistelua ja lisäksi hallitusohjelman mukaisten toimien toimeenpanoa. Hanketoiminnan rooli yhtiön ehdottamassa strategiassa on valmistella pääomitusvalmiuteen digi- ja ilmastoinvestointeja.

Strategiatyöhön liittyvien sidosryhmäkeskustelujen puitteissa, sekä suorien yhteydenottojen kautta, yhtiöön kertyi yli 50 konkreettisen investointiaihion kokonaisuus Vaken hallituksen

strategiaesityksen mukaisia investointimahdollisuuksia ilmastonmuutos ja digitalisaatio - otsikoiden alle. Vaikka yhtiössä ei ilman omistajan hyväksymää sijoitusmandaattia voitu toteuttaa investointeja, pystyttiin investointiaihiota kuitenkin alustavasti analysoimaan ja valmistelemaan vauhdikasta toimeenpanoa mandaatin kirkastamisen jälkeen.

Yhtiön omistukset

Vakella oli vuoden 2019 alussa taseessaan markkina-arvoltaan noin 1,9 miljardia ja vuoden lopussa noin 2,4 miljardia euroa pääomaa. Omistukset muodostuvat valtio-omistajalta eduskunnan hyväksynnällä siirtämistä omistuksista. Vaken omistusosuudet yhtiössä ovat Neste Oyj 8,3%, Posti Group Oyj 49,9%, Altia Oyj 36,2%, Vapo 16,7% ja Nordic Morning Group Oyj 100%. Viimeiset omistukset siirtyivät helmikuussa, kun Altian osakkeita siirrettiin Vaken taseeseen 99 miljoonan euron arvosta. Siirtyneiden omistusten osalta omistajaohjaus säilyi edelleen valtioneuvoston kanslian omistajaohjausosastolla.

Hallinto

Yhtiön hallituksen puheenjohtajana on toiminut 28.11.2017 alkaen vuorineuvos Reijo Karhinen. Yhtiön hallituksen jäseninä toimivat tilikaudella ylijohtaja Leena Mörttinen, yrittäjä Maria Ritola, johtaja Paula Laine (6/2019 asti), finanssineuvos Jarmo Väisänen yhtiökokoukseen 5.4.2019 asti ja neuvotteleva virkamies Jukka Ohtola yhtiökokouksen jälkeen sekä perustaja ja tekoälyjohtaja Tuomas Syrjänen.

Yhtiön tilintarkastaja on tilintarkastusyhteisö Oy Tuokko Ltd. Päävastuullisena tilintarkastajana on toiminut KHT Janne Elo.

Henkilöstö

Yhtiön palveluksessa oli tilikauden päättyessä 10 työntekijää. Toimitusjohtaja Taneli Tikka siirtyi pois yhtiön palvelusta kesäkuussa ja hänen tilalleen valittiin yhtiön hallituksen jäsen ja Sitran johtaja Paula Laine. Hän aloitti yhtiön palveluksessa 15.7. alkaen. Yhtiössä aloitti kesän loppuun mennessä yhteensä kuusi uutta työntekijää, kun ohjelmajohtajina aloittivat Pia Erkinheimo ja Antti Larsio, talouspäällikkönä Elina Holkko, sijoitusanalytikkona Roope Lääkkölä ja projektipäällikköinä Terhi Marttila ja Riikka Laurila. Yhtiön kehitysjohtaja Tuomas Teuri siirtyi muihin tehtäviin elokuussa. Loppuvuoden aikana yhtiö ei solminut uusia työsuhteita, koska omistajan linjauksia yhtiön tulevaisuudesta ei ollut saatu.

Yhtiön omistusrakenne ja osakkeet

Suomen valtio omistaa kaikki yhtiön osakkeet. Yhtiön osakkeita on 250 kpl.

Arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Hallituksen omistajapoliittisen periaatepäätöksen odotetaan vahvistettavan ja sitä kautta yhtiön roolin selkiytyvän alkavan vuoden aikana. Yhtiön tavoitteena on päästä käynnistämään operatiivinen toimintansa ehdottamansa strategian pohjalta samalla tukien hallitusohjelman kirjauksia ilmastonmuutoksen torjunnasta, digitalisaation edistämisestä sekä teollisuuden vähähiilisen siirtymän vauhdittamisesta.

Hallituksen osingonjakoehdotus

Yhtiön jakokelpoinen vapaa oma pääoma on 1 857 961 693 euroa. Hallitus esittää, että tilikauden voitto 59 269 864 euroa kirjataan omaan pääomaan ja että osinkoa ei jaeta.

Tilikauden jälkeiset olennaiset tapahtumat

Tilikauden päättymisen jälkeen yhtiö esitteli uudelle Eurooppa- ja omistajaohjausministeri Tytti Tuppuraiselle strategiaehdotuksensa 21.1.2020. Pian sen jälkeen Sanna Marinin hallituksen ilmastokokouksessa 3.2.2020 julkistettiin seuraava linjaus: *“Hallitus perustaa ilmastorahaston, jonka pohjana on Valtion kehitysyhtiö VAKE. Rahasto keskittyy ilmastonmuutoksen torjuntaan, digitalisaation edistämiseen sekä teollisuuden vähähiilisyyden vauhdittamiseen. Vähähiiliseen talouteen siirtymiseksi tarvitaan riittäviä panostuksia esimerkiksi kiertotalouden, puhtaan teknologian ratkaisujen sekä energiatehokkuuden kehittämiseksi. VAKEn pääoman suuruus on yli 2 miljardia euroa. Tämän hallituskauden aikana ilmastorahaston on mahdollista käyttää satoja miljoonia euroja.”* Samassa tilaisuudessa ministeri Tuppurainen ilmoitti, että ilmastorahaston toiminnan ja talouden tarkemmat linjaukset valmistellaan kehysriihen mennessä.

Omistajan linjauksen pohjalta asetettiin 17.2.2020 ministeriöiden välinen virkamiestyöryhmä valmistelemaan ilmastorahaston toimintamallia aiemmin tehtyjen linjausten pohjalta. Työryhmän tehtävänä on selvittää vaihtoehtoja ilmastorahaston perustamiseksi sekä valmistella ilmastorahaston toimintamalli siten, että päällekkäisyydet vältetään jo olemassa olevien toimijoiden kanssa sekä katsotaan, mitkä rahoitus- ja toimintatavat sopivat parhaiten edellä mainittuihin tavoitteisiin. Työryhmän on määrä saada työnsä valmiiksi 1.4.2020 mennessä.

Koronaviruksen aiheuttama pörssimarkkinoiden romahdus vaikutti merkittävästi myös Vaken taseen markkina-arvoon, joka putosi kuukauden aikana helmi-maaliskuussa huippuarvostaan 2,9 miljardista noin 1,7 miljardiin. Vuosikertomuksen kirjoittamisajankohtana markkinakehitys on edelleen erittäin epävarmalla pohjalla, millä on todennäköisiä vaikutuksia Vaken omistusten markkina-arvoon ja tuottoon vuoden 2020 aikana.

Koronaviruksen aikaansaama vaikutus globaaliin talouteen sekä finanssijärjestelmään on merkittävä ja muistuttaa monella tapaa 1990-luvun pankkikriisiä. Suomi, eri valtiot sekä Euroopan unioni ovatkin ilmoittaneet viimeisen viikon aikana mittavista elvytys- ja tukipaketeista syvimpien vaikutusten lieventämiseksi yrityksille ja työpaikoille. Pankkien rooli akuutin kriisin ratkaisemisessa on ratkaiseva ja Finnvera on siinä tärkein valtion työkalu. Vaken tase on romahdettuaan heikko vaihtoehto akuuttien kriisitoimien rahoitukseen, mutta mandaatin saatuaan Vake/Ilmastorahasto voi muodostaa yhden osan valtiovetoista investointien elvytystä lähikuukausien aikajänteellä.